

Asia: VN/16052/2021

Kulttuurin tulevaisuustyöryhmän raportti

Lausunnonantajan lausunto

Miten työryhmän raportti onnistuu sanoittamaan ja viestimään kulttuurialan tilannetta ja kehittämishaasteita alan jälleenrakennuksen ja vahvistamisen tarve huomioiden?

Journalistiliitto kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua.

Media on tärkeä osa kulttuurin ja luovan talouden ekosysteemiä. Vapaa tiedonvälitys on eräs sanan- ja ilmaisunvapauden kulmakivistä. Se takaa mielipiteiden moniarvoisuuden ja kansalaisten tasa-arvoisen tiedonsaannin sekä vaikuttaa julkiseen mielipiteeseen antaen kansalaisille mahdollisuuden muodostaa totuudellinen käsitys yhteiskunnallisista asioista ja myös kulttuurin kentästä.

Työryhmän raportissa on peilattu laajasti kulttuurin kenttää ja paikannettu hyvin kehitettäviä kohteita. Monesti aikaisemmin kulttuurin merkitystä ja arvoa on kyllä sanallisesti korostettu, mutta ei ole arvoitu kokonaisvaltaisesti, millä toimin ja millä rahoituksella ja aikataululla parannuksia voidaan tehdä.

Yleisesti kaikkea raportissa esitettyä voi kannattaa, mutta pohdittavaksi jää, mikä on realismi niiden toteuttamiselle valtiontalouden kannalta tulevalla hallituskaudella.

Mitkä raportin toimenpide-esityksistä ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa (max 5)?

Pidämme tärkeänä, että vahvistetaan alalle koulutettavien kykyä neuvotella työnteon ehdoista, korvauksista ja tekijänoikeuksista. Tässä yhteydessä on nostettava esiin EU-komission syyskuun lopulla 2022 antamat suuntaviivat yksinyrittäjien eli itsensätyöllistäjien kollektiivisesta neuvotteluoikeudesta. Kotimaisessa lainsäädännössä on tarvittaessa varmistettava, että tämä neuvotteluoikeus toteutuu Suomessa.

Kannatamme sitä, että palkkatyön, yrittäjyyden ja muiden tulomuotojen yhteensovittamista helpotetaan. Sivu- ja päätoimisen yrittäjyyden käsitteet on selkeytettävä. Freelancertyön erityispiirteet on tällöin tunnistettava.

Lisäksi kannatamme vapaiden taiteilijoiden, laajemmin kaikkien luovien alojen mukaan lukien itsensätyöllistävien freelancerjournalistien eläketurvan siirtämistä maatalousyrittäjien eläkelain piiriin ja vakuutettavaksi Melassa. Tällä hetkellä apurahatyö vakuutetaan jo näin.

Sisällöntekijöiden asemaan ja luoviin aloihin vaikuttavat EU-direktiivit on toteutettava Suomessa niin, että tekijän asemaa parannetaan nykyisestä. AVMS-direktiivin yhteydessä av-sisältöjen välittäjät on veloitettava osallistumaan kotimaisen av-tuotannon rahoitukseen.

Kulttuuri- ja luovia aloja käsittelevä ministerityöryhmä ja kulttuuripoliittinen selonteko ovat hyviä keinoja selkeyttää valtiovallan kehitystoimia kulttuurialalla. Nykyinen hajanainen käsittely eri ministeriöissä johtaa mm. lukuisiin erilaisiin, osin päällekkäisiin työryhmiin ja raportteihin, joissa on samoja kehitysideoita, mutta ne eivät lopulta etene tai etenevät hitaasti. Viittaamme tässä esimerkkinä tämän raportin liitteeseen 2.

Yleisesti kannatamme sitä, että taiteen ja kulttuurin rahoitus vihdoin nostettaisiin yhteen prosenttiin kaikista talousarvioin menoista vuoteen 2027 mennessä.

Miten voidaan mielestänne vaikuttaa siihen, että työryhmän viestit tulevat huomioiduiksi ja esitykset toteutetuiksi mahdollisimman hyvin seuraavalla hallituskaudella?

Työryhmän raportissa esitetyt kulttuuripoliittinen selonteko ja kulttuuri- ja luovia aloja käsittelevän ministeriryhmän perustaminen olisi tärkeää saada seuraavaan hallitusohjelmaan.

Lukukohtaiset kommentit

**Luku 1: Annamme kulttuurillemme sille kuuluvan arvostuksen.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

Kulttuuripoliittinen selonteko ja kulttuuri- ja luovia aloja käsittelevän ministeriryhmän perustaminen olisi tärkeää saada seuraavaan hallitusohjelmaan.

**Luku 2: Kasvatamme hyvinvointiamme investoimalla kulttuuriin.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

Kannatamme sitä, että taiteen ja kulttuurin rahoitus vihdoin nostettaisiin yhteen prosenttiin kaikista talousarvioin menoista vuoteen 2027 mennessä.

**Luku 3: Tuemme tekijöitä ja vahvistamme samalla talouttamme.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

Itsensätyöllistäjien kollektiivisen neuvotteluoikeuden varmistaminen Suomessa on merkittävä asia seuraavalla hallituskaudella. Kollektiivinen neuvotteluoikeus on erinomainen keino nostaa freelancereiden palkkiotasoa ja parantaa muita työnteon ehtoja. Myös tekijänoikeudessa tekijän aseman parantaminen on tärkeää.

**Luku 4: Teemme tarvittavat rakenteelliset uudistukset freelancereiden työskentelyolosuhteiden parantamiseksi.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

Eläkevakuuttaminen maatalousyrittäjien eläkelain mukaan olisi merkittävä helpotus eläkemaksuihin, joista itsensätyöllistäjät ovat tähän mennessä vastanneet kokonaan itse yrittäjien eläkelain kautta. Parhaillaan hallitus esittää, että YEL-vakuutuksen taso määräytyisi kunkin alan työsuhteisten mediaanitulojen mukaan. Tämä on hyvin ongelmallinen esitys. Usein luovien alojen freelancerit tienavat merkittävästi vähemmän kuin saman alan työsuhteiset, vaikka työhön käytetyssä ajassa ei ole merkittäviä eroja. Esimerkiksi freelancerjournalistien ansiot ovat vain noin puolet työsuhteisten ansioista viikkotyömäärän ollessa lähes sama.

**Luku 5: Tarjoamme kaikille suomalaisille tasavertaiset mahdollisuudet nauttia kulttuurista.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

On tärkeää pitää huolta yleisten kirjastojen riittävästä palveluverkostosta sekä monipuolisista kokoelmista ja niiden saatavuudesta. E-aineistojen kirjastokäyttö on vastaavasti korvattava.

Savolainen Petri
Suomen Journalistiliitto ry